

LUCKY SHOT

**MARC VAN DE KUILEN:
VAN OORLOGSDRAMA NAAR
PARALYMPISCHE DROOM**

Eddy Veerman

INHOUD

Tien jaar geleden, een verkenningsoperatie: Kapcha As	8
'Kuilen'	15
Ja en amen	19
Hypo	28
'Je zal je poot verliezen'	32
'Ik wil niet dat je gaat'	39
Beladen missie	44
Luuk, van de Charlie Compagnie	48
'Zie maar'	49
Dat voorgevoel	53
Echt ziek	59
Wat een idioot	66
Kus op mijn voorhoofd	72
Het drama bij de Charlie Compagnie	76
<i>Artikel: Onderzoek naar toedracht dodelijk vuurgevecht</i>	86
Knetterstoned	88
Rottend vlees	94
Friendly fire	101
Mannelijkheid	107
Lelijke dikke tenen	113
Schone schijn	118
Onder de treurbeuk	122
Verslaafd	127
Steeds meer Marc	131
Do or die	138
De man die mij had beschoten	142
Borstkanker	146
Rio 2016, Paralympische Spelen	149
Wie denk ik dat ik ben?	159
12 januari 2008, nog één keer terug	164
12 januari 2018, tien jaar later	169
Ik zou zo weer teruggaan	176
Karma is a bitch	182

Het duurde niet lang voor ik in slaap viel. Ik weet niet hoelang ik sliep maar ik schrok wakker van schoten, schoten die heel dichtbij klonken. Écht dichtbij. In onze quala's. Al snel bleek dat twee Afghaanse collega's dodelijk waren getroffen, door eigen vuur. Deze bij ons aangesloten Afghaanse soldaten waren namelijk niet meer herkenbaar als militairen, omdat ze zich in dekens hadden gewikkeld, tegen de kou. Om herhaling te voorkomen werd besloten dat de andere Afghaanse collega's het dak af moesten. Zij vormden op dat moment een groot gevaar. Wij moesten het dak weer op, dus ik kon weer op wacht. Op dat moment had ik niet in de gaten dat ik terug was achter de muur waar ik eerder had gezeten. Ik had het écht niet in de gaten, zat puur in een overlevingsmodus. Hoe kom ik hier levend weg? Ik keek wel in mijn sector maar ik was heel bang. Ik zag Maarten achter een muur zitten en de jongens van de Bravo-groep verderop. Beneden zag ik silhouetten van mensen. Ik keek om me heen. Het plekje kwam me bekend voor, maar ik kon het nog niet plaatsen. Opeens kwam het binnen. *Hier heeft het zich afgespeeld.*

Ik ging door mijn knieën, m'n rug tegen de muur. Ik werd klein, heel klein. Mijn wapen drukte ik tegen me aan, m'n vinger ging naast de trekker. Ik keek waar de anderen zaten. 'Sorry...', zei ik in mezelf. 'Sorry...' Waarom? Als de Taliban over de muur zouden komen, dan moest ik dus in de richting gaan vuren waar mijn collega's zaten. 'Sorry, jongens, ik zal mijn uiterste best doen om jullie niet te raken...'

Langzaam kwam er wat schemering, langzaam werd het licht. Ik was bang. We zaten vast, de Taliban wisten waar we zaten en we konden geen kant op. Even later vielen mijn ogen op de plas bloed. Een plas, uren nadat *Kuilen* beschoten was. *Die kerel overleeft dit niet*, dacht ik. En opeens leek het alsof ik uit mezelf trad en mijn bewustzijn tijdelijk wegviel. Ik zag mezelf bezig met *Kuilen*. En *whhoemmm...* ik was weer terug. Maar het daglicht was feller geworden. *Wát? Hoelang ben ik weggeweest?* Ik werd nog banger. En zag de sleepsporen. *Dat stukje heb ik dus in m'n eentje gedaan?* Weer viel ik weg. En ik kwam weer bij. Ik raakte in paniek, begon te hyperventileren, want wat zou er gebeuren als de Taliban zouden komen en ik was nog steeds *out*? Verderop zag ik collega's roken.

What the fuck? Wat ligt daar nou...? Ik kon niet plaatsen wat het was. Ik pakte mijn verrekijker. Huh. Dat, dat was een gedeelte van de knie van *Kuilen*. Dat lag daar. En toen brak ik... Ik legde mijn wapen neer en begon te huilen. Ik pakte mijn wapen weer op en liep naar Maarten. Ging in zijn schoot zitten, kruiste zijn handen over mijn lichaam en begon te huilen. Huilen als een klein kind. Pas toen kon ik vertellen wat er precies was gebeurd. 'Dayrohn, komt goed, man. Je hebt genoeg gedaan, ik ga regelen dat iemand jouw wacht gaat overnemen', zei Maarten. Haran stond beneden, hoorde Maarten roepen, zag mij daar zitten, hij kwam naar boven en vroeg nóg een keer: 'Ben

je echt niet geraakt?' Ik schudde mijn hoofd. Hij zorgde voor aflossing. Ondertussen was de beslissing genomen: we gaan consolideren...

Dat consolideren gebeurde in de namiddag. De Taliban hadden ons geprobeerd in te sluiten en de Apaches hadden vanuit de lucht een aantal salvo's gelost. Die jongens hadden tijdens de operatie voortdurend gevlogen. Step 41 en Step 42. De commandant zei dat hun brandstof bijna op was en dat ze nog één *fly-by* zouden doen en dan richting basis zouden gaan. Hij wist niet of ze de basis zouden halen, maar dat ze voor ons nog een keer heel laag zouden vliegen om de Taliban af te schrikken. De Taliban hadden angst voor de Apaches, want die zijn heel effectief. Na de *fly-by* verdwenen de Apaches en daar stonden we dan, alleen. Met de Taliban ergens in onze nabijheid. We moesten de missie voortzetten, maar dat kon niet. Het weer werd slechter en slechter. De gehele eenheid werd eruit gehaald en keerde terug naar de basis in Deh Rawod. Toen we later samenkwamen met de eenheden van de Charlie Compagnie, hoorden we het verschrikkelijke nieuws dat zij twee mannen – Aldert Poortema en Wesley Schol – hadden verloren. Wij vertelden dat we een gewonde hadden en twee Afghaanse collega's hadden verloren. Ik kreeg ook te horen dat de gewonde soldaat *Kuilen* in het ziekenhuis lag. Hij leefde dus nog...

Nadat we toestemming hadden gekregen om met het thuisfront te bellen, belde ik mijn vrouw. 'Ja, ik heb het gelezen op Teletekst, met de namen erbij. En er was een zwaargewonde, las ik. Jij was er zeker bij, hè?', zei ze. Ik was verbaasd. Ze wist het gewoon al. Op het kamp begon ik mijn verhaal te vertellen tijdens onze interne *hot-debrief*. Haran zei: 'Jij moet bij de *debriefing* van de luchtmobiele brigade gaan zitten, bij de groep van *Kuilen*. Dat gebeurde op 14 januari. Toen we bij elkaar zaten, zei iemand van die groep – hij was kennelijk ingelicht door Haran – dat ik nog iets te vertellen had. Ik vertelde mijn verhaal.

Een psycholoog van de Maatschappelijke Dienst Defensie, die standaard bij *debriefings* aanwezig was, vroeg: 'Ken je Van de Kuilen?' Ik zei dat ik hem niet kende. Hij gaf me aan dat hij ging regelen dat ik hem kon bezoeken. Voor het eerst hoorde ik zijn volledige naam: Marc van de Kuilen. Ik wilde Marc zien. Ik had iemand in m'n handen gehad, een collega-militair wiens leven ik probeerde te redden, maar wie was hij werkelijk? Hij leefde nog, maar ik vond ook zijn knie op het dak. Wat mijn gevoel bevestigde dat die kerel nooit meer zou kunnen lopen. Maar als hij nog leefde, dan wilde ik hem zien. Ik had zoveel uiteenlopende prikkels in mijn hoofd, maar ik had ook de drang om hem te zien, om te weten dat hij oké was.

Een dag later reisde ik net als Marc's eenheid van Deh Rawod naar Tarin Kowt en daar meldde ik me bij het hospitaal. 'Ik kom voor Van de Kuilen'. De dame keek me aan: 'Die mag geen bezoek hebben', zei ze. 'Wel van mij', zei ik. 'Wie bent u dan?' Ik noemde

'IK WIL NIET DAT JE GAAT'

Marc: "Nadat ik in januari weer aan het werk ging, kwam vrij snel de vraag of jongens van ons bataljon zich aan wilden melden voor de derde uitzending van de Missie Uruzgan. Er was een tekort aan mensen bij een compagnie en er moest vanuit ons Twaalfde Bataljon worden aangevuld. Ze hadden vrijwilligers nodig. 'Wie biedt zich aan?', werd er gevraagd op de kazerne in Schaarsbergen. Ik stak mijn hand op. Er gingen veertig tot vijftig handen omhoog. Uiteindelijk zat ik er niet bij. Ik baalde als een stekker. Ik mocht niet mee. Kut. Ondertussen onderhield ik contact met Michiel, die in Uruzgan met de tweede lichter zat."

Michiel: "Als we de poort uitgingen, trokken wij als genie voor de eenheden uit. In de tussenliggende maanden hebben we talrijke berm bommen gevonden, maar er raakten ook jongens ernstig gewond tijdens gevechten. Bij andere eenheden kwamen ook collega's te overlijden."

Marc: "Langzaam pakte ik het werk weer op. Er kwamen bijvoorbeeld ook containers met spullen terug vanuit Uruzgan, daar moesten we mee aan de slag. Maar wat ging ik verder dan doen, als de anderen wel op missie zouden gaan? Er stond een gelukkig wel een vette oefening op het programma in de jungle van Belize, in Noord-/Midden-Amerika. Ondertussen dacht ik verder over wat ik qua carrière verder zou willen binnen Defensie. Ik wilde uiteindelijk militair verpleegkundige worden. Dat had ik ook kenbaar gemaakt. Ik had in Hilversum die medische cursus gevolgd en dat vond ik reëel interessant. Die ambitie heb ik uitgesproken bij mijn leidinggevende van destijds."

Op een gegeven moment kreeg ik op de kazerne te horen dat ik op het kantoor van de kapitein moest komen. *De kapitein? Wat heb ik nou weer geflikt dat niet oké is?*, dacht ik. Ik kwam binnen, hij keek me aan en vroeg of ik nog interesse had in de derde uitzending. 'Wil je nog mee?', vroeg hij.

'Ja', antwoordde ik.

'Weet je het heel zeker?'

'Ja', zei ik weer. 'Nou, dan zit je erbij.'

'Oké'. Dus ik ging naar mijn luitenant – Thijs de Jong – en vertelde dat ik gevraagd was mee te gaan. 'Dat wist ik', zei hij. 'Super toch? Dat wou je toch, of niet? Goed geregeld dan, toch?'

Ik bleek achteraf de eerste reserve op de lijst te zijn. Dat wist ik zelf niet. Bleek dat er één jongen was uitgevallen wegens persoonlijke omstandigheden. Kut voor hem. Goed voor mij. Over een paar maanden zou ik weer naar het uitzendgebied gaan. Top! Maar ik moest het nog wel aan *thuis* vertellen."

Moeder Hester: "Opeens vertelde hij dat hij voor de tweede keer naar Afghanistan zou gaan, dat hij zich vrijwillig had opgegeven. *'Niet doen'*, zei ik. Ik had een voorgevoel. Dat het mis zou gaan. Na zijn eerste uitzending waren er meerdere incidenten geweest met Nederlanders in Afghanistan, waren er jongens omgekomen. Dat maakte me alert. Ik zat er bovenop, als een havik. In het begin elke dag. *'Ik wil niet dat je gaat'*, zei ik. *'Dit gaat niet goed komen.'* Ik probeerde hem op andere gedachten te brengen. Maar dat lukte niet."

Marc: "M'n moeder had angst. Maar enkele weken na de melding toonde ze die niet meer. Althans, niet aan mij. Als je merkt dat de passie van jouw zoon daar ligt, waarom moet je hem dan daarin beperken? Maar ik weet niet hoe ze het in de tussenliggende maanden tot aan mijn nieuwe vertrek hebben beleefd. Ik liet het zelf rusten, was daar ook niet mee bezig. Het was mijn ding, mijn werk, mijn roeping. Wat anderen daarvan vonden, was niet relevant. In de tussentijd had ik ook een relatie gekregen. Ik heb mijn toenmalige vriendin gezegd: *dit is mijn werk, daar kies je voor, of niet?* Daar was ik duidelijk in. *Je kiest voor mij, maar je zult nooit op nummer één staan.* Als ik moet werken, moet ik weg, op oefening. Als ik maar twee weekeinden in de maand thuis ben, moet je het zelf maar gezellig maken. Toen bekend werd dat ik weg zou gaan, was het geen probleem. Naarmate het moment van weggaan dichterbij kwam, werd het voor haar wel een probleem. Ik deed er zelf nogal laconiek over. Het is ook moeilijk te begrijpen voor een leek. Het werk stond op één en daar was ik heel vaak, op de kazerne of in het veld. We doorliepen het voorbereidingstraject weer, je kreeg een update, hoorde waar je terecht zou komen, wat onze verantwoordelijkheden straks zouden zijn, je ging weer met je scherfvest werken. Wat de verhoudingen binnen de gebieden in Afghanistan betreft, die waren wat verschoven. In bepaalde gebieden was het wat rustiger, in bepaalde gebieden wat drukker. De kampen van de Nederlandse militairen waren zo goed als afgebouwd. Als je achteraf kijkt, dan verandert er tussen de uitzendingen wel een hoop. Dan word je volwassen, dan weet je wat voor een *kutwereld* deze plek kan zijn, maar ook weer hoe mooi het er kan zijn. Maar de angst is nooit met me meegegaan. Ik wilde terug, want ik wilde wat doen. Tuurlijk loop je het risico dat... Daar hadden genoeg mensen het over. *Zou je dat nou wel doen?* Maar iedereen loopt toch risico als hij of zij de straat op gaat?"

Sietse: "In die tussenliggende tijd spraken we samen een enkele keer over wat er daar zou kunnen gebeuren. Marc's moeder had als verrassing een boekje gekocht waarin iedereen uit zijn omgeving een boodschap kon schrijven, wat hij dan in Afghanistan op z'n gemak zou kunnen lezen. Mijn moeder schreef er ook iets in: *'Kom heelhuids terug, anders breek ik je beide benen.'* Wij wisten waar Marc zelf het meest bang voor was. Om zijn benen te verliezen... Dat had-ie al eens gezegd. Van het elkaar iedere dag elkaar zien, ging het naar af en toe. Bij die eerste uitzending werd het beeld bevestigd wat ik

dat jij het hebt gedaan.' Zij hebben dat ook anders beleefd. Beleefd als dat wij juist hebben gehandeld. Je blijft denken: *het kan niet, het kan niet*. Totdat die live-verbinding ontstond en ik vanuit Nederland de mededeling kreeg dat uit onderzoek was gebleken dat ik het heb gedaan.

Dan arriveert het, dat ik het ben. Dat ik het heb gedaan. Dat moment van besef. Dat was pas toen ik naast Van Harskamp en die andere schutter zat en iemand over een live-verbinding iets zei in de trant van: 'Uit onderzoek blijkt dat jullie schuldig zijn bevonden, maar jullie worden niet vervolgd.' Toen kwam het pas binnen.

Veel meer dan dat werd me niet verteld, althans, dat herinner ik me niet. Toen de verbinding verbroken was, kreeg ik van Van Harskamp een schouderklopje: 'Komt wel goed, jongen.' Ik had nooit verwacht dat ik voor een soort van rechtbank zou moeten komen en ik vind het nog steeds vreemd waarom ze het zo hebben gedaan. Waarom moest er een schuldige worden aangewezen? Als ze het niet op deze manier hadden gedaan, was de situatie voor de anderen niet veranderd, maar voor mij en die andere jongen wel.

Het voelt alsof ik een stempel heb gekregen. Ik ben als dader aangewezen. Terwijl ik bevel heb gekregen te vuren. Dat commando is weliswaar op mijn eigen waarneming gegeven, maar ik heb het wel geverifieerd. En in dat gebied zouden zich géén eigen troepen bevinden, zo was gesteld. Ik denk dat ze van hogerhand niet wisten hoe de situatie exact in elkaar stak. Dat de een niet exact wist waar de ander zich bevond. Ik heb dat wat tegen mij in TK is gezegd daarna niet op schrift gekregen. Ging met lege handen de kamer uit. Maar wel met een zware mededeling. Wat is blijven hangen, is dat ik de dader ben. Maar wat precies in die *conference-room* is verteld, daar is niet veel van blijven hangen. Ik weet niet of dat raar is, of niet? Misschien heb ik mezelf, vanwege het verlies van mijn maten Aldert en Wesley, afgeschermd voor het toelaten van wat mijn eigen situatie met me heeft gedaan. Of dat nou een mechanisme is van het lichaam, of van mijn hersenen, ik weet het niet.

Vervolgens stapte ik weer in de Chinook, terug naar Deh Rawod. Dan spookt door je hoofd: hoe ga ik dit aan het thuisfront vertellen? Gá ik het eigenlijk wel vertellen? Ik denk dat ik bij de vraag van *hoe* ben blijven hangen. Want ik wist niet hoe het te delen. Ik wilde eigenlijk meteen verdergaan met waar ik mee bezig was: de uitzending.

Bij terugkomst in Deh Rawod werd ik wel gekoppeld aan iemand met wie ik kon praten, een psycholoog. Maar van dát gesprek, daar is helemaal niets van blijven hangen. Ik was nog steeds verdoofd. Ik kan ook moeilijk praten met dergelijke mensen. Het gaat te geforceerd. Er kwam daarna geen follow-up.

Diezelfde avond had ik contact met mijn vriendin. Ik zweeg. Ben naderhand wel – aangezien de anderen van het peloton nog op de vooruitgeschoven post zaten en ik de volgende dag weer die kant op zou gaan – weer even gaan buurten bij Erwin. Dat heb ik in de maanden daarna vaker gedaan, bij hem kon ik mijn verhaal kwijt. Al verzweg ik

PALDOR

BNMRO

14

militair, echt zo'n type dat tot zijn 95ste bij Defensie zal werken.

Defensie zorgt gewoon goed voor zijn personeel, althans, voor mij is goed gezorgd. Als ik iets vraag, krijg ik antwoord. Of dat antwoord nou negatief of positief is. Als dat goed beargumenteerd is, is dat oké. Het draait tenslotte niet allemaal om mij. Maar ik ken de ervaringen van anderen, dat ze de nazorg minder goed vinden. Soms moet je ook even strijd voeren, je kunt niet verwachten dat ze – gezien de omvang van de organisatie – meteen in de houding springen.”

“Ik ging me steeds meer toeleggen op het rolstoelbasketbal. Vooral het spelplezier bracht me richting het Nederlands team. Nog maar twee jaar na 'Deh Rawod' speelde ik als rolstoelbasketballer in Oranje. In competitieverband speelde ik in de eredivisie bij Devedo en BV Verkerk. In de competities wordt met een zogenoemd puntensysteem gewerkt: iemand met een zware handicap krijgt een lager aantal punten dan iemand met een lichte handicap. Het minimumaantal punten dat een speler kan krijgen is 1, het maximum is 4,5. Ik ben zelf een 3. Een coach mag niet meer dan 14 punten opstellen. Ik was na Walter Groen de tweede militair die aansloot. In Engeland en de Verenigde Staten is dat altijd een vanzelfsprekendheid geweest, dat oorlogsgewonden meteen in aanraking kwamen met rolstoelbasketbal. Daar kunnen ze met gemak hele selecties vullen.

Ik was als beginner helemaal nog niet met EK's en WK's bezig, laat staan het halen van de Paralympisch Spelen. Maar de mannen van het Nederlands team trainden al wel sinds 2007 in een fulltime-programma van NOC*NSF. En het bleek al snel verslavend te werken voor mij. In 2012 sloot ik me ook fulltime aan en gaf mijn administratieve werk bij het Ministerie van Defensie op.

We trainden vier dagen in de week, twee keer per dag, zowel op Papendal bij het CTO (Centrum voor Topsport en Onderwijs) als bij de clubs waar de internationals speelden. 24 uur per week. Bondscoach Gert-Jan van der Linden gaf aan dat het concept wereldwijd uniek was. Ik kreeg de kans om als prof in de Duitse Bundesliga te gaan spelen en verkaste naar Hamburger SV. Die stap was logisch en noodzakelijk om een nóg betere basketballer te worden. Daar trainde ik twee dagen, speelde een wedstrijd en daarna reisde ik terug naar Papendal om de andere dagen daar te trainen. Een aantal spelers woonde ook op Papendal.

Het Nederlandse rolstoelbasketbal heeft veel succes gekend. Zowel de vrouwen als de mannen. De mannen waren in 1992 Paralympisch kampioen geworden, maar na de Spelen van 2004 in Athene waren de mannen er niet meer in geslaagd om zich te plaatsen voor de Paralympische Spelen.”

Marc de Hond, voormalig teamgenoot bij Oranje: “Toen ik in 2010 bij het Nederlands team begon mee te trainen op Papendal, merkte ik al snel dat Marc in de omgang

12 JANUARI 2008

NOG ÉÉN KEER TERUG

Eind 2017 is dit boek aanleiding voor Defensie om de hoofdrolspelers, bijna tien jaar na dato en voor het eerst met elkaar, uit te nodigen voor een gesprek. De schutter, het slachtoffer en de redder. Om duidelijkheid te verschaffen, om vragen te stellen. Kolonel Harold de Jong, destijds lid van de onderzoekscommissie van Defensie, ontvangt het gezelschap en geeft een presentatie. Er volgt uitleg over de situatie voorafgaand aan die 12 januari 2008 en een uiteenzetting van de gebeurtenissen op de dag zelf, waarbij ook de beelden vanuit de Apaches worden getoond. Het was voor de eerste keer in de Nederlandse geschiedenis dat Defensie bij het onderzoek samen optrok met het Openbaar Ministerie en de Koninklijke Marechaussee. “Wereldwijd een unicum”, zegt De Jong daarover.

“Er is die nacht vreselijk veel fout gegaan. Een aantal factoren is van invloed geweest op de gebeurtenissen:

- De plannen werden voor de operatie omgegooid, daardoor had men bij het maken van de planning niet de gebruikelijke veertien dagen voorbereiding, maar twee dagen ter beschikking.
- Er was onvoldoende informatie beschikbaar over de tegenstander in dat gebied.
- Op bataljonsniveau was er wel geoefend maar men was er nog niet klaar voor om een dergelijke operatie te ondernemen.
- De Taliban bewogen zich doorgaans nooit 's nachts, nu opeens wel.

Iedereen die er die nacht bij was, heeft een eigen beeld en soms gebeurt het dat je dingen ziet, die er niet zijn geweest. De zogeheten visuele illusie. Maar dat beeld zit wel in het hoofd opgeslagen. De resultaten van het onderzoek vormen een feitelijke weergave van die nacht. Wij hebben klinisch en rationeel gekeken, gebaseerd op het feitenrelaas, de foto's, videobeelden, tijdsaanduidingen, registraties als logboeken, individuele verklaringen, waaronder:

- De melding van Luuk dat hij de vijand op zo'n 400 meter denkt waar te nemen. Omdat er gebruik wordt gemaakt van warmtebeeldkijkers en er glooiingen in het voorterrein zijn, is de afstand niet goed in te schatten. In werkelijkheid ziet hij op 800 meter afstand zijn Nederlandse collega's lopen.
- De tijdsaanduiding van de beelden vanuit de Apache, waaruit blijkt dat vanuit de YPR geschoten wordt richting de quala waar Marc zich bevindt. Je hoort de piloot ook zeggen dat er op eigen troepen wordt gevuurd.
- De kogels gaan rakelings langs de quala's waar Taliban zich ophielden.

met teleurstelling is. Daar is hij een voorbeeld van. Als je echt *fucked up* bent, echt in de put zit, Marc heeft laten zien dat je dan kunt opstaan, afkloppen en doorgaan. Met vastberadenheid, een positieve manier van denken en het militair zijn, dan kom je wel vooruit, ook al heb je geen benen. Misschien moest het zo zijn, iedereen heeft immers zijn of haar eigen levenspad te bewandelen. Dit is zijn pad.

Bij de allereerste ontmoeting met zijn moeder heeft ze me bedankt, dankbaarheid voor dat ik zijn leven heb gered. Maar iedereen heeft die avond gedaan wat hij moest doen. En het gaat ook niet om mij, het gaat om het militair zijn. Onderdeel daarvan is dat je bereid bent je leven te riskeren voor het leven van iemand van anders, van een collega. Korte tijd daarvoor deed zich op die bewuste nacht eenzelfde situatie voor en stierven twee van onze collega's. Vreselijk.

Wij hebben het gelukkig wel overleefd. En kijk wat Marc vervolgens allemaal heeft bereikt. Marc is de held. Elke keer als ik naar hem kijk, zie ik dat die nacht ook een deel van mijn levenspad was. Ik heb dit ook mee moeten maken.

En elke keer als ik hem tegenkom, begin ik met diezelfde woorden: *Hé kerel, alles goed?* Net als toen in het ziekenhuis in Afghanistan. En inmiddels ben ik ervan overtuigd dat alles goed gaat met hem."

Sanne: "Ik heb natuurlijk geen vergelijkingsmateriaal. In het begin van onze relatie hoorde ik vaak van anderen dat er zoveel was veranderd voor Marc. Dan waren er verhalen van *ja, toen-ie z'n benen nog had...* Maar kijk even naar wat een mooie vent Marc is geworden. En ik had hem nooit leren kennen, als hij zijn twee benen nog zou hebben. Dus wij zijn allebei blij dat we die benen onderweg zijn verloren. Anders hadden onze paden elkaar nooit gekruist en we hebben het sùperleuk samen. Ik sta er dus nuchter in, ik zal de manier waarop het hem is overkomen voor altijd een bizar verhaal vinden en héél vervelend, maar de Marc die ik heb leren kennen, zonder benen, vind ik een heel mooi mens. Ik hou van hem.

Voor ouders en familie is en blijft het altijd iets verschrikkelijks. Bij hen zullen er altijd, als iets opgerakeld wordt, tranen vloeien. Maar het is bij Marc's omgeving wel veranderd in de loop der jaren. Het leidt niet meer tot alleen verdrietige momenten, maar ze zien ook hoe mooi hij zijn leven vorm heeft gegeven.

Marc is een mooi mens. Ik ben dol op hem. Ik denk dat we een grappige match te pakken hebben. De eerste keer dat we op vakantie waren, werden we bij het zwembad enorm aangestaard. We hadden even totaal geen benul van het waarom. Echt niet. Op een gegeven moment dachten we: tuurlijk ziet dit er raar uit, tuurlijk trekt dit bekijks. Jij ligt daar, minus twee benen en ik mis er één. We zijn een komisch duo. Ik vond het prettig te constateren dat we onszelf er dus niet bewust van waren, dat we – fysiek gezien – iets missen.